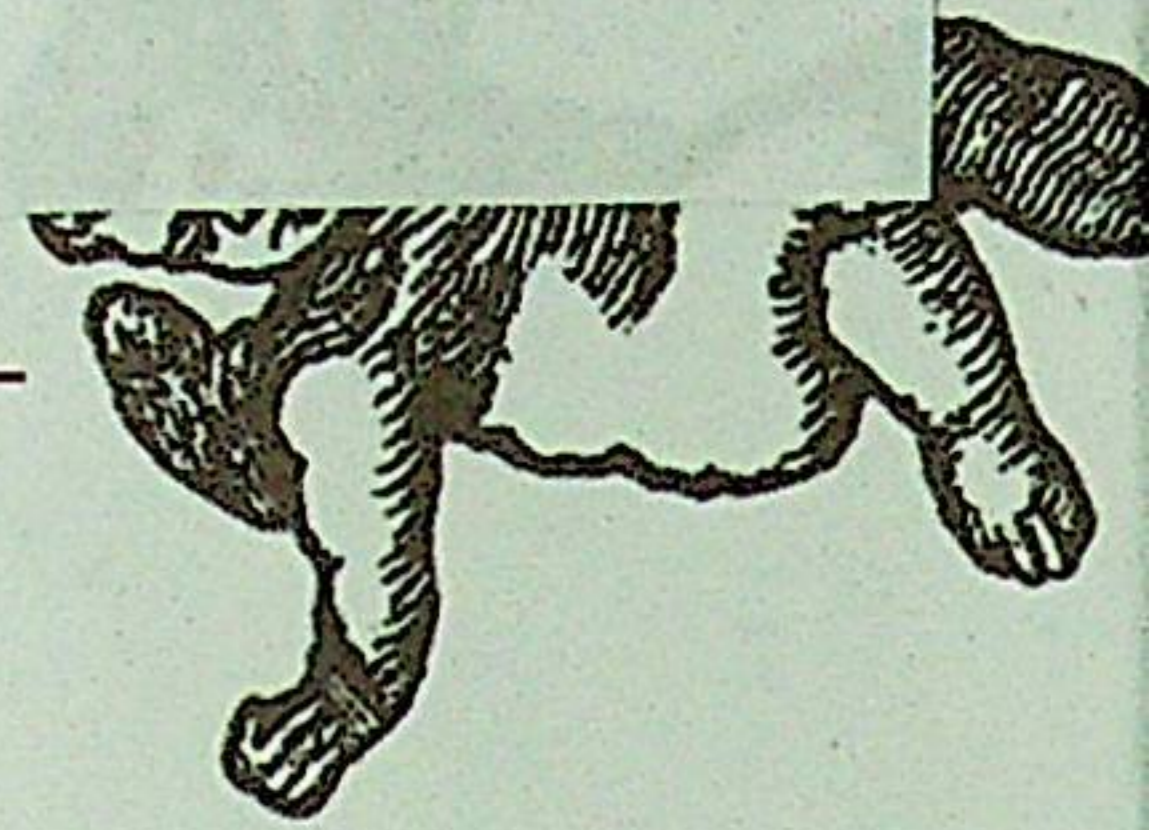

1573991

Андрій
БОВГІРЯ

“СЛОВО
ГДІЛО”

ПОЛІТИЧНІ ЗЛОЧИНИ
ТА ПОЛІТИЧНИЙ РОЗШУК
В ГЕТЬМАНЩИНІ ХVІІІ ст.

Що ми знаємо про світ уявлень пересічного українця — мешканця Гетьманщини XVIII ст.? Що відомо про сприйняття сучасних йому політичних подій, процесів, персоналій? Більшість відомих нині джерел не спроможні пролити світло на ці питання. Утім є тексти, за допомогою яких можна реконструювати унікальні прояви світогляду «маленької» людини, що жила три століття тому. Ідеться про документи установ політичного розшуку Московського царства і Російської імперії. На них було покладено функцію нагляду, переслідування і слідства щодо так званих політичних злочинів — будь-яких спроб інакомислення чи проявів опозиційності наявному ладу. Серед об'єктів таких «спецслужб» на початку XVIII ст. були «мазепинці», а також усі, хто нешанобливо висловлювався про монарших осіб, політику імперії, спрямовану на знищення традиційних прав і вольностей Гетьманщини. Більшість висловлювань, автори яких зазнали репресій, є живим свідченням епохи, яскравим проявом національної ідентичності.

Видання розраховане як на фахівців, так і на всіх, хто цікавиться вітчизняною минувшиною, історією Гетьманщини.

Зміст

Вступ	5
«ОБРАЗА ВЕЛИЧНОСТІ» В ЄВРОПІ ТА МОСКОВСЬКОМУ ЦАРСТВІ/РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ	25
<i>Laesae maiestatis/lèse majesté</i> : від античності до кінця XVIII ст.	26
«Образа маєстату» у Великому князівстві Литовському та Речі Посполитій XVI–XVIII ст.	36
Московське царство і Російська імперія: правові норми та спеціальні інституції політичного розшуку	41
LÈSE MAJESTÉ В ГЕТЬМАНЩИНІ	53
«Я вашей государыни не знаю...»: образ та образа верховної влади в Гетьманщині	55
Образа монарших атрибутів: титул, портрети, гроші, грамоти	63
«Урон чести рейментарской»	75
«...Наш Розумовский с Государыней живет!»	87
«Інші» — уявлення про іноетнічність	94
Самозванство	105
«Напівполітична» справа Павла Полуботка	120
«МАЗЕПА УМЕР, А МАЗЕПИНЦЫ ЖИВЫ»: ПРОЦЕСИ ПРОТИ ПРИБІЧНИКІВ ІВАНА МАЗЕПИ У XVIII ст.	133
«Измена Мазепы» як політичний злочин	135
Похідна посольська канцелярія та репресії в часи війни	143
«Изменичьи родственники»	151
«Наш Мазепа свят...»: гетьман у сприйнятті сучасників	159
«Нещасливий шведский год»: пам'ять про події 1708–1709 рр.	166
«Мазепинец», «измена», «изменник» у суспільному дискурсі XVIII ст.	172

МІЖ ІМПЕРСЬКИМИ НОРМАМИ ТА МІСЦЕВИМИ ПРАКТИКАМИ: ПРОЦЕДУРА ПОЛІТИЧНОГО РОЗШУКУ В ГЕТЬМАНЩИНІ	179
Від доносу до застінка	182
Слідство	206
Післямова	225
Джерела	228
Література	232
Іменний покажчик	241
Географічний покажчик	252